

overfor det, og det hjælper dem dertil, idet det leverer dem et godt faktisk Materiale.

Søndagsarbejdets Omfang bestemmes ved den almindelige sociale Opfattelse af, hvad Ret er, ved frivillige Overenskomster mellem de paagældende Parter, og tillige ved den skrevne Lovs Paabud. Arbejderne ere i Almindelighed ikke stemte for en Udvidelse af Søndagsarbejdet, — men den strenge engelske Søndagsopfattelse mildnes dog efterhaanden. Bibliotheker har man maattet aabne; Avis-Trykning og Avis-Salg har man maattet tillade; ovenfor findes i det Hele antydet, hvilke Arbejder ere tilladte ogsaa om Søndagen; — men endnu i 1895 indskærpedes Forbudet mod Theaterforestillinger, Udstillinger, offentlige Fornøjelser etc. om Søndagen. Først i 1887 ophævede man definitivt den Lovparagraf, der forbød Borgerne, »except from necessity or charity«, at foretage Rejser om Søndagen, og som foreskrev Bødestraf for Forbudets Overtrædelse. — En Paragraf i Massachusetts' Søndagslovgivning fastsætter, at »hvo der conscientiously tror, at Ugens syvende Dag bør overholdes som Sabbath, og som faktisk afholder sig fra verdsligt Arbejde paa den Dag, skal ikke ifalde de Bøder, der her foreskrives for Udførelsen af verdsligt Arbejde om Søndagen, hvis han ikke forstyrrer nogen anden Person«.

— John Ruskin, født 1819, døde i atvigte Januar Maaned, 81 Aar gammel. I ham har England mistet et af sine berømteste Navne. Stor Indflydelse har han haft paa den engelske Aandsretning; udenfor England kendtes han mere paa Andenhaand. Hans Bøger solgtes i England i mange Exemplarer og tildels til meget høje Priser, saa han tjente meget

betydeligt paa dem. Desuden havde han efter sin Fader, en stor Købmand, arvet en særdeles anselig Formue. Af den ofrede han dog vel efterhaanden det Meste til almennyttige og velgørende Formaal.

Som Kunstkritiker er det navnlig, at han har haft Betydning («Modern Painters», «The Stones of Venice» etc.); men ogsaa udenfor det kunstkritiske Omraade har han gjort sig gældende. I sine kunstkritiske Forelæsninger som Professor i Oxford — holdte for en overordentlig talrig Tilhørerkreds — indblandede han stadigt nationaløkonomiske og sociale Betragtninger. Overhovedet var det en Hovedsag for ham at optræde som Socialreformatør. Som saadan har hans Ord gjort Indtryk paa mangt et modtageligt Sind; det maa indrømmes, at de Frø, han har udsaaet, paa mange Steder have fundet modtagelig Jord. have slaaet Rod og ere voxede op, saa han har altsaa ikke levet forgæves; — men hans saakaldte nationaløkonomiske Betragtninger ere rigtignok langt fra at være uangribelige.

I «Cornhill Magazine» offentliggjorde han (1860) en Række Artikler, der siden udkom som Bog under Titlen «Unto this Last». — en Hentydning til Matth. 20, 14, hvor det, i den engelske Form, hedder: «I will give unto this last, even as unto thee». De da herskende liberale nationaløkonomiske Anskuelse fik ved denne Bog et Slag i Ansigtet, — men Ruskins Aandsfrænde Carlyle tiljubede ham sit Bifald. «Jeg har læst Deres Artikel med Vellyst, med Jubel, med Fryde- og Bravissimo-Raab! Det er godt pludseligt at tilkaste en halv Million britiske fornaglede Hjerneklister Sligt. Jeg beundrer paa mange Steder Deres Logiks Klarhed, den glødende Tang, hvormed De griber fat i visse ophovnede Kinder og oppustede Vomme. Bliv ved med dette Arbejde i de næste

syv Aar, — i Mellemtiden glæder jeg mig over, at jeg fra nu af befinder mig i en Minoritet, der dog i alt Fald bestaar af To«. Saaledes tilskrev Carlyle ham. Og Carlyles Opfordring blev fulgt. Blandt Ruskins senere Arbejder maa vel særligt fremhæves de Breve, han udsendte under Titlen »Fors Clavigera«.

Naar Ruskins Værker gjorde saa stærkt Indtryk paa Mange, skyldtes dette deres Form, og den Pathos, der gennemstrømmer dem; — men deres nationaløkonomiske Indhold staar sig bedst ved ikke at blive diskuteret. Der er, udvikler Ruskin f. Ex., tre materielle Ting, uden hvilke overhovedet Ingen kan virkeligt leve: ren Luft, rent Vand, ren Jord. Der er tre immaterielle Ting, som ere lige saa nødvendige: Beundring, Haab, Kærlighed; — Ingen »ved, hvad det er at leve«, før han har dem. Og hvorledes gaar det med disse de sex vigtigste Ting? De skrækkelige Reder, som kaldes Byer, ere snart en Art Laboratorier, der udsende Røg og Stank og giftige Dunster. Floderne, der kunde være rene og klare som Bjergkrystal og saa fulde af Fisk, at disse kunde fanges med Hænderne, forvandles til stinkende Kloaker; ja saa galt er det, at man snart ikke mere kan faa et engelsk Barn døbt uden at snavse det til, og prøver man paa at lade den nedstrømmende Regn skylle dets Ansigt rent, saa falder ogsaa den snavset ned. Hvis man af Jorden kun forlanger Støv, saa kan man faa det; forøvrigt er den en Morderkule, og vi høre vore Brødres Blod raabe op fra den til os. I Stedet for at lære os Beundring har man lært os at være opblæste og uden Ærefrygt, har indpustet os en Kærlighed for det Slette, en Foragt for det Gode. Haab findes ikke mere. Kærlighed til vor Næste lærte Den os, som stiftede vor Religion; — vor hele nationaløko-

nomiske Videnskab er bygget op paa det, som man paa staar er Menneskenes stadige Drivfjeder: Begærligheden efter at bedrage sin Næste. Kvinderne har man gjort vanvittige, saa at de ikke mere forlange Kærlighed, men staa op imod os og forlange Retfærdighed. Arbejdsherrerne lade sig hellere betjene af Jerndjævla end af Mennesker. Arbejderne paa deres Side forlade deres Mestres, og det tidligere trofaste Sammenhold mellem Mester og Arbejder kendes ikke mere. . . . I lignende voldsomme Udtryk taler Ruskin mod Dampmaskinerne — en Dampskorsten er ham det Hæsligste af Alt; han kan ikke taale at se den —, mod Jernbanerne, mod Arbejdsdelingen, mod hele den industrielle Udvikling, som han overhovedet ikke forstaar, ligesaa lidt som han forstaar Nationaløkonomien. »Nationaløkonomien« har ikke gjort Luften uren, Vandet urent, Jorden uren, — snarere det Modsatte. Fremfor Alt har Liberalismen, netop den økonomiske Liberalisme, trods Ruskins modsatte Paastande, gjort Sit til at indpuste i os Beundring, Haab, Kærlighed. Ruskins Kritik af »Nationaløkonomien« er i Virkeligheden ganske hul, og hans positive Forslag fantastiske. Han foreslaar saaledes sine Medborgere, at de ofre en Tiendedel af deres Formue eller Løn, »ikke for at udvandre, men for at blive i England, og for at skabe et lykkeligt England«. »Selv vil jeg yde en Tiendedel af, hvad jeg endnu ejer, saa nøje beregnet, som jeg kan. — I skulle faa mine Bøger at se! Hvem vil ellers hjælpe med? Vi ville købe engelsk Jord, og dyrke den med vore egne Hænder; Vind- og Vandkraft ville vi ogsaa benytte. Dampmaskiner og Jernbaner ville vi ikke have. Ingen skal føle Lidelser der, uden de Syge; Ingen skal være ubeskæftiget, uden de Døde. Frihed ville vi ikke have;

men vi ville bestandigt adlyde Lovene og de udvalgte Førere. Lighed ville vi ikke have; men for ethvert højere Fortrin, som vi træffe, ville vi bøje os. I vore Haver ville vi have en Rigdom af Blomster og af Grønt, paa vore Marker en Rigdom af Korn og af Græs, men ikke meget Murværk. Musik og Poesi ville vi have; Børnene skulle lære at danse og at synge, maaske ogsaa de Gamle — med Tiden«. Alt dette lyder jo meget fristende, — ubegribeligt er det dog, at Carlyle efter at have læst dette Fors-Clavigera-Brev, i hvilket de ovenciterede Talemaader findes, kunde tilskrive Forfatteren saaledes: »Dette femte Fors-Clavigera-Brev, som jeg lige har læst, er uforligneligt, en hellig Trøst for mig, og næsten maatte jeg græde. Ethvert Ord deri er talt udaf mit Hjerte, og talt ned til os fra den evige Himmel«. Saaledes dømte Carlyle. Og Tusinder af andre, selv mindre overspændte Englændere har Ruskin enthousiasmeret. Udenfor England er han bleven mindre forstaaet.

— Sir Rawson W. Rawson afgik i Slutningen af forrige Aar ved Døden, i den høje Alder af 87 Aar, og i ham mistede det britiske Royal Statistical Society, baade sit ældste Medlem — han indvalgtes allerede i 1835, Aaret efter at det berømte Selskab var blevet stiftet — og et af sine mest fremragende Medlemmer. Sir Rawson Rawson fødtes 1812, gennemgik Skolen i Eton, fik kun sytten Aar gammel, i 1829, Ansættelse i Board of Trade, hvor han forblev til 1842. Samtidigt virkede han som Bibliothekar for forskellige fremragende Embedsmænd, bl. a., 1841—42, Gladstone. I 34 Aar, 1842—75, beklædte han forskellige koloniale Embeder og erhvervede sig et usædvanligt dybtgaaende Kendskab til de britiske